

Голові

разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.163 Карпатського
національного університету імені
Василя Стефаника, доктору
юридичних наук, професору
Аллі ЗЕЛІСКО

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук,
старшого дослідника ПОПОВИЧ Тетяни Григорівни
на дисертаційну роботу ГАПОЛЯКА Тараса Володимировича
на тему: «Договір про створення господарського товариства: цивільно-
правовий аспект», подану на здобуття ступеня доктора філософії
у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність дослідження. Дисертаційна робота Гаполяка Тараса Володимировича «Договір про створення господарського товариства: цивільно-правовий аспект» присвячена комплексному дослідженню теоретичних та практичних проблем цивільно-правового регулювання договірних відносин між засновниками на етапі створення господарських товариств.

Наукова нагальність обраної теми зумовлена сучасними трансформаційними процесами у правовій системі України, зокрема рекодифікацією Цивільного кодексу України, скасуванням Господарського кодексу України, оновленням корпоративного законодавства, а також активним впровадженням європейських стандартів правового регулювання у сфері приватного права. В умовах розвитку корпоративних правовідносин особливого значення набуває договірне регулювання процесу створення господарських товариств як ключовий інструмент реалізації принципів свободи договору та диспозитивності.

Чинне законодавство України подекуди характеризується фрагментарністю та термінологічною неузгодженістю у регулюванні договорів про створення господарських товариств, що зумовлює потребу у формуванні доктринальних розбіжностей для уникнення труднощів у правозастосовній практиці. Відсутність єдиного підходу до визначення правової природи, змісту, істотних умов та форми договору про створення господарського товариства негативно впливає на ефективність захисту прав та законних інтересів засновників, а в подальшому і на стабільність корпоративних відносин загалом.

Це дослідження було також зумовлене необхідністю узгодження національного законодавства з правом Європейського Союзу, зокрема щодо договірних форм створення господарських товариств, а також недостатнім рівнем комплексної наукової розробленості проблематики договору про створення господарського товариства у вітчизняній цивілістичній доктрині. У зв'язку з цим обрана тема є своєчасною, науково обґрунтованою та має істотне теоретичне і практичне значення.

Таким чином дисертація Тараса Володимировича Гаполяка не лише враховує, а й органічно вписується в контекст реалізації Плану дій «Україна – ЄС», відповідає завданням імплементації європейських стандартів у правове поле України, що підвищує як наукову, так і практичну значущість проведеного дослідження.

Наукова новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем дослідження. Предметом дослідження є цивільно-правові норми, принципи та практика застосування договору про створення господарського товариства, а також вітчизняні й зарубіжні доктринальні підходи до визначення його правової природи, змісту, форми та місця у системі цивільно-правових договорів.

Відповідно мету дослідження у дисертації визначено як формування єдиного наукового підходу до цивільно-правового договірною регулювання

процесу створення господарських товариств, а також розроблення теоретично обґрунтованих і практично спрямованих пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Наукова новизна результатів наукового дослідження, наукових оцінок, пропозицій і рекомендацій, теоретичних узагальнень та висновків, які складають основний зміст дисертації Т. В. Гаполяка, значною мірою зумовлюється актуальністю дослідження та обраним напрямом і полягає в тому, що дисертація є одним із небагатьох у вітчизняній правовій науці актуальних комплексних досліджень, присвячених ґрунтовному аналізу договору про створення господарського товариства як самостійного цивільно-правового інституту, з'ясуванню його правової природи, місця у системі цивільно-правових договорів, особливостей змісту, істотних умов та форми, а також проблем правозастосування і перспектив удосконалення чинного корпоративного законодавства України з урахуванням європейських правових підходів..

У дисертації висунуто низку положень, нових для теорії та важливих для юридичної практики: обґрунтовано приватноправову природу договору про створення господарського товариства як цивільно-правового організаційно-майнового зобов'язання; сформульовано авторське визначення поняття договору про створення господарського товариства та систематизовано його основні ознаки; визначено місце досліджуваного договору у системі цивільно-правових договорів і проведено його відмежування від суміжних договірних конструкцій; запропоновано підхід до визначення істотних умов договору про створення господарського товариства; обґрунтовано доцільність укладення договору про створення господарського товариства у письмовій формі з обов'язковим нотаріальним посвідченням; доведено можливість паралельного застосування договору про створення господарського товариства та корпоративного договору; сформульовано пропозиції щодо уніфікації термінології та вдосконалення норм чинного цивільного і корпоративного законодавства України з урахуванням правових підходів країн Європейського

Союзу.

Дисертант комплексно проаналізував теоретичні та практичні аспекти правового регулювання договору про створення господарського товариства, дослідив його правову природу, зміст, істотні умови та форму, визначив місце цього договору у системі цивільно-правових договорів, а також здійснив його відмежування від суміжних договірних конструкцій, зокрема договору про спільну діяльність, договору простого товариства та корпоративного договору. Значну увагу приділено аналізу особливостей договору про створення господарських товариств різних організаційно-правових форм, а також порівняльно-правовому дослідженню відповідного регулювання у законодавстві України та країн Європейського Союзу.

У дисертаційній роботі наявне чітке авторське обґрунтування наукових положень, висновків і законодавчих пропозицій. Так, автор самостійно формулює поняття договору про створення господарського товариства, визначає його правову природу як цивільно-правового організаційно-майнового зобов'язання, виокремлює основні ознаки та обґрунтовує його місце у системі цивільно-правових договорів. Крім того, дисертантом запропоновано підхід до визначення істотних умов договору про створення господарського товариства, обґрунтовано доцільність нотаріального посвідчення такого договору, а також сформульовано конкретні пропозиції щодо уніфікації термінології та вдосконалення норм чинного цивільного і корпоративного законодавства України з урахуванням європейських правових стандартів.

Сформульовані в роботі положення мають авторський характер, репрезентують результати проведеного аналізу та становитимуть плідне підґрунтя для подальших досліджень та напрацювання проєктів удосконалення правової бази з окресленої проблематики як в Україні, так і за її межами.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Т. В. Гаполяка, є

високим і відповідає вимогам до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії. Про це свідчить належний рівень теоретичної обґрунтованості дослідження, у межах якого автор комплексно підходить до аналізу об'єкта та предмета дослідження, послідовно систематизує понятійний апарат і формує авторські дефініції на основі: 1) чинного цивільного та корпоративного законодавства України (передусім положень Цивільного кодексу України та спеціальних законів у сфері корпоративних відносин); 2) практики Верховного Суду щодо застосування норм, пов'язаних зі створенням та діяльністю господарських товариств; 3) порівняльно-правового аналізу законодавства країн Європейського Союзу та окремих європейських держав, зокрема у частині договірних форм створення господарських товариств і ролі засновницького договору у корпоративних правовідносинах.

Крім того, автор формулює свої висновки на основі ґрунтовного вивчення наукової літератури з обраної тематики, що підтверджується численними посиланнями на праці провідних вітчизняних і зарубіжних правників у галузі цивільного та корпоративного права, зокрема В. І. Борисової, В. А. Васильєвої, О. М. Вінник, О. В. Дзери, А. С. Довгерта, О. І. Зозуляк, О. В. Кохановської, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця, Р. А. Майданика, І. В. Спасибо-Фатєєвої, О. І. Харитонової, Є. О. Харитонова, а також інших науковців, наукові напрацювання яких стали теоретичною основою дисертаційного дослідження.

Достовірність і обґрунтованість висновків не викликає сумнівів, оскільки вони не мають декларативного характеру, а логічно випливають зі структури та змісту проведеного дослідження, зокрема: 1) правова природа договору про створення господарського товариства та його місце в системі цивільно-правових договорів обґрунтовані на основі аналізу норм чинного цивільного та корпоративного законодавства; 2) висновки щодо необхідності уніфікації термінології у сфері створення господарських товариств аргументовані виявленими розбіжностями у законодавчих підходах ЦК України та спеціальних законів; 3) пропозиції щодо вдосконалення правового

регулювання договору про створення господарського товариства підтверджуються аналізом судової практики, доктринальних підходів та порівняльно-правового досвіду країн ЄС.

Пропозиції дисертанта щодо вдосконалення чинного законодавства є конкретизованими, внутрішньо узгодженими та науково обґрунтованими, ґрунтуються на комплексному аналізі норм цивільного й спеціального корпоративного законодавства, результатах узагальнення судової практики та порівняльно-правовому досвіду країн ЄС, а відтак мають реальний потенціал практичної імплементації у правотворчій та правозастосовній діяльності.

У дисертаційній роботі враховано реальні виклики правового регулювання, зокрема: 1) фрагментарність та непослідовність законодавчих підходів до договірної оформлення процесу створення господарських товариств; 2) наявність термінологічної неоднорідності у нормах цивільного й спеціального корпоративного законодавства; 3) практичні труднощі застосування відповідних норм у діяльності засновників та органів державної реєстрації.

Автор здійснив апробацію наукових положень шляхом публікації у фахових виданнях, а також виступів (доповідей) на науково-практичних конференціях, що є додатковим підтвердженням їх обґрунтованості та наукової цінності.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння методологією наукової діяльності. Подана до захисту дисертація Т. В. Гаполяка характеризується системним підходом до предмету дослідження та має завершений вигляд. Завдання сформульовані відповідно до мети та зумовлені об'єктом і предметом дослідження. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені авторкою. Обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність і наукова новизна об'єктивно забезпечені належною методологічною базою проведеного дослідження, опрацюванням значного масиву доктринальних джерел, судової практики, а також міжнародних і

національних нормативно-правових актів у сфері цивільного та корпоративного права. Здобувач продемонстрував належний рівень володіння сучасною методологією наукових досліджень у галузі права, вміння комплексно застосовувати загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання. Дисертаційна робота відповідає критеріям самостійності, логічності викладу, комплексності дослідження та практичної спрямованості отриманих результатів.

Логічна побудова дисертаційної роботи, що складається з трьох змістовно взаємопов'язаних розділів, свідчить про коректне застосування наукової методології дослідження. У Розділі 1 сформовано загальнотеоретичний і історико-правовий базис правового регулювання договору про створення господарського товариства. Розділ 2 присвячено аналізу правової природи, місця в системі цивільно-правових договорів, істотних умов та форми договору про створення господарського товариства. У Розділі 3 досліджено особливості договорів про створення окремих видів господарських товариств з урахуванням їх організаційно-правової специфіки. Така структура відповідає вимогам системного, комплексного та структурно-функціонального підходів.

Дисертант застосовує широкий спектр методологічних підходів: діалектичний – для з'ясування правової природи договору про створення господарського товариства та його еволюції; історико-правовий – для аналізу становлення і розвитку правового регулювання створення господарських товариств; системно-структурний – для визначення місця досліджуваного договору в системі цивільно-правових договорів та виявлення його ознак; формально-юридичний – для аналізу змісту нормативних приписів і істотних умов договору; порівняльно-правовий – для зіставлення національного законодавства з правом країн ЄС; а також методи аналізу, синтезу, моделювання та прогнозування – для формулювання обґрунтованих висновків і практичних пропозицій.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння

методологією наукової діяльності у дисертаційній роботі Тараса Володимировича Гаполяка оцінюється як високий і повністю відповідає вимогам, які висуваються до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Відповідно до п.п. 8 та 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження здобувача висвітлено у 10 публікаціях, серед яких: 4 – у виданнях, що включені до переліку наукових фахових видань, затверджених Міністерством освіти та науки України (категорія «Б»), та 6 – тези доповідей на науково-практичних конференціях, що були оприлюднені у збірниках.

Усі публікації відповідають вимогам щодо наявності обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків, а також опублікування не більше ніж однієї статті в одному випуску (номері) наукового видання. Усі статті мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier).

Аналіз цих наукових публікацій дозволяє стверджувати, що Тарас Володимирович Гаполяк оволодів методологією наукової діяльності, а у представлених статтях та тезах репрезентовано основні результати проведеного дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. В цілому робота справляє позитивне враження. Однак, як будь-яка творча праця дисертація Тараса Володимировича Гаполяка не позбавлена деяких дискусійних положень чи тверджень, які потребують додаткових роз'яснень, уточнень чи обґрунтувань.

1. У роботі автор обґрунтовує цивільно-правову природу договору про створення господарського товариства та його відмежування від суміжних договірних конструкцій. Водночас дискусійним залишається питання співвідношення цього договору з корпоративним договором, зокрема в частині

меж їх паралельного застосування та можливих колізій у регулюванні прав і обов'язків засновників після державної реєстрації товариства, що потребує додаткового теоретичного уточнення з метою уникнення колізій при практичному застосуванні.

2. Автор аргументовано відстоює доцільність нотаріального посвідчення договору про створення господарського товариства, що нами підтримується і є цілком виваженим. Разом із тим у роботі недостатньо розкрито питання як буде співвідноситися ця процедура з принципами свободи договору та спрощення процедур створення юридичних осіб, а також ми не побачили можливих альтернативних механізмів забезпечення правової визначеності для засновників.

3. У дисертації широко використовується порівняльно-правовий аналіз законодавства країн ЄС, що є безперечною перевагою роботи та посилює її актуальність та сучасність. Водночас дискусійним є питання доцільності та механізмів імплементації в національне законодавство України підходів, пов'язаних із визнанням партнерства, що не є юридичною особою та створюється на підставі засновницького договору у довільній формі. Зокрема, потребують додаткового обґрунтування межі застосування такого досвіду в умовах чинної української моделі корпоративного права, а також його співвідношення з вимогами державної реєстрації, правової визначеності та ймовірного захисту прав кредиторів.

Зазначені зауваження до положень дисертації не впливають на позитивну оцінку роботи в цілому, натомість спрямовані на стимулювання здобувача до подальших поглиблених наукових досліджень в окресленій сфері наукових інтересів, також вони можуть бути предметом наукових дискусій вчених-юристів та практиків.

Здобувач наукового ступеня Т. В. Гаполяк володіє достатніми теоретичними знаннями, має необхідний практичний досвід застосування законодавчих положень, що виступили предметом його дослідження, вдало аналізує проблемні питання та критично їх оцінює.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертаційній роботі теоретичні положення можуть бути використані в науково-дослідній роботі при подальших наукових дослідженнях проблем створення господарського товариства. Крім того, результати дисертаційного дослідження можуть використовуватися у правозастосовній практиці.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота виконана на достатньо високому теоретичному рівні, текст дисертаційного дослідження відповідає вимогам щодо логічної послідовності викладення матеріалу. Зроблені автором висновки отримали необхідну й достатню теоретичну аргументацію та є методологічно обґрунтованими.

У дисертації сформовано теоретичні положення, які відображають особливості створення господарського товариства, та внесено пропозиції з удосконалення чинного законодавства України, що свідчить про нове вирішення автором відповідного наукового завдання.

За своїм змістом і загальною спрямованістю дисертаційне дослідження Т. В. Гаполяка відповідає обраній ним спеціальності 081 «Право», робота пройшла належну апробацію.

Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, в якій відсутні порушення академічної доброчесності. Оформлення дисертації в цілому відповідає встановленим вимогам.

Керуючись викладеним вище, вважаю, що дисертація на тему: «Договір про створення господарського товариства: цивільно-правовий аспект», подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки

України від 12 січня 2017 р. № 40 (із змінами), а її автор – Тарас Володимирович Гаполяк – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук,
старший дослідник,
завідувач лабораторії з адаптації законодавства
України до права ЄС Науково-дослідного
інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної
академії правових наук України

Тетяна ПОПОВИЧ